

3. Актуальні проблеми філософії

Ісакова О.І., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук
Таврійського державного агротехнологічного університету
м. Мелітополь, Україна

ГУМАНІТАРИЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Система освіти є одним з головних, відносно самостійних соціальних інститутів. Кризові явища в системі освіти негативно позначаються на всіх сторонах суспільного життя, звідси, необхідність пошуку нових підходів до вирішення як традиційних, так і принципово нових проблем, що виникають у сфері освіти, необхідність переосмислення сутності процесів, що відбуваються. Рішення безлічі соціальних труднощів (включаючи, поглиблення екологічної кризи, пов'язаної з діяльністю людини, зростання злочинності, невикоріненість корупції, пов'язаної з відчуженням, індивідуалістическим світосприйняттям, ескалацію тероризму і націоналізму, сплеск релігійної нетерпимості, втрати смисложиттєвих орієнтирів у значної частини молоді, пропаганду нездорового способу життя, зокрема, поширення наркоманії та алкоголізму, споживчу гонку) вимагає, зокрема, переходу людства до нових моделей освіти, які акцентують гуманітарну складову. Більш того, суспільство зіткнулося з історичними викликами, які передбачають наповнення новим змістом самого поняття гуманітаризації. А саме, гуманітарна складова залишається чи не єдиним «якорем», що дозволяє людині зберегти свою людську сутність у швидко мінливому світі, адаптуватися до безперервно мінливих умов свого існування. Небезпечні зміни, пов'язані, насамперед, з бурхливим прогресом у галузі природознавства, техніки, матеріального виробництва. І в цьому зв'язку не можна не відзначити посилення радикальних тенденцій, які ведуть освіту все далі від класичного ідеалу людини, характерний відрив від

коренів, що приводить до втрати ціннісних орієнтирів, до духовної деградації, до знесмилення культури [1, 74].

У нашій країні гуманітарна парадигма в освіті формується у відповідності з державними програмними документами, які передбачають здійснення перетворень у структурі, змісті та методах управління системою освіти.

Хоча ідеали гуманізму лейтмотивом проходять через усю історію європейської та вітчизняної культури (починаючи з античності), реалізація цих ідеалів завжди натрапляла на серйозні перешкоди соціально-економічного, соціально-політичного, ідеологічного характеру (не є винятком і сучасна епоха). Разом з тим, пояснюючи природу негативних явищ у сфері виховання та освіти, слід було б уникати економічного, а також політичного редукціонізму, оскільки спроби звести історію педагогіки до історії «соціального замовлення», до історії суспільно-економічних формацій на ділі тотожні відмови від пошуку власних закономірностей функціонування й еволюції системи освіти, тотожні заперечення існування внутрішньої логіки розгортання цього найважливішого соціального інституту. У всякому разі, сьогодні для нашої країни, що потребує відновлення розпався «зв'язок часів», у відродженні багаторазово (причому, насильно) перерваної педагогічної традиції, як ніколи раніше, актуально доповнити історико-матеріалістичний ракурс нормативистско-феноменологическим, спробувати зайняти - наскільки можливо - надісторичну позицію, образно кажучи, «трансцендировать історію».

Якщо розуміти під гуманітаризацією в широкому сенсі слова конструктивну трансформацію освіти, гуманітаризація у вузькому, більш строгому сенсі слова - це конкретно-педагогічне змістовне наповнення (наприклад, система заходів, спрямованих на пріоритетний розвиток загальнокультурних компонентів у структурі освіти). Гуманітаризація конститується як міждисциплінарна, інтегративна галузь теорії і практики, що передбачає синтез різноманітних підходів філософсько - онтологічного

(буття і свідомість), междисциплінарно-антропологічного (сутність людини), інтуїтивно-феноменологічного (сенса, такий, що просвічує крізь мовні, психічні, поведінкові феномени), інтерпретативно-герменевтичного (буття як текст), етико-практичного, власне педагогічного (конструювання моделей системи освіти) [2, 156].

Система освіти це соціально-культурна система, спрямована на формування людини (на основі навчання і виховання). Функціонування системи освіти детермінується взаємодією кількох взаємопроникних полімерних компонентів (так званих «моделей»), в числі яких можна назвати наступні: традиційно-нормативну модель сім'ї; державну модель школи, підпорядковану політичним, ідеологічним цілям, нормам, принципам; функціонально-рольову модель школи, гімназії, армії; педоцентричну модель школи, що реалізує право суб'єкта на самореалізацію та саморозвиток; авторську модель, у якій суб'єкт реалізує власну концепцію навчання і виховання; інформаційну модель, в якій стрижнем виступає навчальна інформація (інститут репетиторства, дистанційне навчання) [3, 89].

Процес гуманітаризації освіти розгортається на кількох взаємопов'язаних рівнях. У широкому розумінні слова він являє собою пошук людьми свого місця в соціумі і в світі, реконструювання соціально-онтологічного образу людини, що і складає справжній зміст освіти. В більш вузькому сенсі слова гуманітаризація системи освіти являє собою проблему, яка вирішується в рамках антропо-лінгво-онтологічної концепції. Людина в процесі освіти навчається розуміти, тлумачити та інтерпретувати буття як текст, знаходити себе і своє місце в суспільстві і в світі.

Історичне призначення системи освіти полягає у створенні моделі, що адекватно відображає становище людини у світі та в суспільстві. І в цьому сенсі система освіти може бути визначена як якесь буттєво-антропологічний простір, одним полюсом якого виступає людина, а іншим - картина світу, в якому особистість могла б жити осмислено, орієнтуватися, розуміти, відтворювати себе. У структурі системи освіти крім відношення «людина-

буття», що визначає зміст освіти, виявляється відношення «людина - людина», детермінуючий міжособистісні відносини в системі. Якість системи освіти залежить від якості виділених відносин, званих гуманістичними. Це - то в освіті, що відноситься, насамперед, до відтворення певного типу гуманитарности, пов'язаної з відтворенням особистісних якостей людини, затребуваних в соціумі. Аналіз становлення онтоантропологических підстав системи освіти як соціального інституту дозволив розмежувати гуманізм технократичного спрямування, гуманітарного та релігійного [4, 129].

Гуманітаризація сучасної системи освіти постає як зміна, поліпшення якості людини і його життя. Для цього в свідомості має бути сформоване ставлення до системи освіти не як до каналу соціалізації, не як до сфери освітніх послуг, а як до соціально-антропологічного інституту, в якому індивід отримує стимул і передумови розгортання своєї людської сутності, своїх родових здібностей до особистісного розвитку у всій повноті.

Література

1. Авдєєва О.А. Категорія гуманітаризації освіти в контексті філософського дискурса / О.А. Авдєєва - К. : Либідь, 2014.
2. Елизова Е.А. Образование в эпоху кризиса: смена программы развития / Е.А. Елизова - М. : Педагогика, 2015.
3. Сулима И.И. Бытийный статус образования: герменевтическая концепция / И.И. Сулима - М.: Проспект, 2014.
4. Холостова Т.Д. Эволюция гуманистических традиций образования в условиях глобализации / Т.Д. Холостова - СПб. : Невский проспект, 2016.